

GADA ŽURNĀLS LATVIJAS FOTOGRAFĪJA 2021

Alnis Stakle, Dr. paed.,

Rīgas Stradiņa universitātes docents

Ikgadējais biedrības *Kultkom* žurnāls *Latvijas Fotogrāfija* (jaunākais – *Latvian Photography 2021*. Rīga: Foto Kvartāls) kā zīmīgs un regulārs notikums Latvijas fotomākslas teritorijā tiek publicēts kopš 2011. gada. Jānorāda, ka fotogrāmatas un līdzīga rakstura lokālas publikācijas Latvijā joprojām ir retums un to kopējais skaits reti sasniedz desmit publikācijas gadā. Necīgais izdevumu daudzums nepārprotami ieskicē arī lokālas fotomākslas nozares īpatnības, finansējuma pieejamību, samērā šauro patērētāju auditoriju un arī iesaistīto institūciju reputāciju vizuālās mākslas nozarē.

Šādu – nacionālu, nišētu izdevumu misija ir ar zināmu regularitāti ieskicēt svaigākos un/vai nozīmīgākos fotoprojektus, kas tapuši iepriekšējā gada laikā. Tādējādi tiek radīta liecība par fotomākslas nozares norisēm un personībām, kas nākotnes fotogrāfijas vēstures pētniekiem sniegs iespēju apzināt noteikta laikposma norises mākslas fotogrāfijā. Nacionālo interešu pārstāvēniecība un popularizēšana starptautiskos fotomākslas tīklojumos ir vēl viens būtisks mērķis, ko mēģina īstenot ar šādu izdevumu starpniecību.

Latvijas fotogrāfijas izdevumi kopumā ir veidoti ar nolūku būt augstvērtīgi žurnāli vizuālās mākslas nozarē, un to nosaka gan idejiskais ietvars, gan izdevumu materialitāte. Kā jau raksturīgi dažādu mecenātu un kultūras fondu subsidētiem mākslas izdevumiem – arī *Latvijas Fotogrāfija* ir veidota, fokusējoties uz konkrētu autoru, ideju un fotogrāfiju komplimentāru atainojumu dizainiski pārdomātā veidā, iespēju robežās izvairoties no reklāmas un komerciālai publicistikai raksturīgiem risinājumiem. Nekrītots papīrs, atšķirīgu papīru kombinācijas

vienā izdevumā, skatītāja pieredzi izaicinoši grafiskie un funkcionālie risinājumi ir būtiska daļa no vizuālās un taktilās skatītāja pieredzes, ko *Latvijas Fotogrāfijas 2021.* gada žurnālā nodrošinājis dizainers Kirils Kirasirovs.

Žurnāla vizuālo kodolu veido sešu Latvijas fotogrāfu (Aija Pole, Reinis Hofmanis, Jānis Deinats, Laima Graždanoviča, Mersedesa Margoita (*Margoit*), Valdis Putniņš) darbi / fotosērijas, kuras šoreiz uzskatāmi komentē lokālo Covid-19 laika pieredzi. Arī žurnāla dizaina funkcionālais risinājums burtiski sasauca ar kultūras nozares nepieejamību Covid-19 izplatības ierobežojumu laikā, aicinot veidot savu personīgo plakātu izstādi no žurnāla lapām, kuras šoreiz nav iešūtas konvencionālā veidā, bet ir drīzāk kā katram māksliniekam veidoto plakātu kompilācija. Jāuzteic žurnāla dizainera K. Kirasirova izdoma, parūpējoties arī par darbu autorību un skaidrojumu norādošām šiltītēm, kas sagatavotas izplēšanai no žurnāla vāciņa. Nopērkot žurnālu, burtiski tiek iegūti divi dažādi mediji – plakāti ar fotogrāfijām vāciņā un mobila izstāde. Iznīcinot vienu mediju, lasītājs iegūst otru. Žurnāla transformācijas iespēja un ieprogrammētā lasītāju līdzdalības iespēja medija tapšanā neapšaubāmi izceļ žurnālu starp citiem līdzvērtīgiem Covid-19 laikposma mākslu komentējošiem izdevumiem šeit un pasaulē.

Izlasē iekļauto fotogrāfu darbi atstāj kopumā ļoti organisku koptēlu. Kaut arī atlasītie fotogrāfi nāk no dažādām paaudzēm un ir ar atšķirīgu pieredzi mākslas fotogrāfijā, kopējais iespaids par žurnālā iekļautajiem darbiem tomēr atstāj vienota medija izjūtu. Nenoliedzami dažādie autoru veikumi, pat ar ļoti atšķirīgām koncepcijām, izstādes izklātajā formātā

organiski papildina latviskā Covid-19 laikmeta pēcgāršu. Ar latvisko Covid-19 laikmetu ir jāsaprot, ka, lai gan visā pasaulē varēja vērot kopumā līdzīgu stratēģiju Covid-19 saslimstības ierobežošanā, Latvijas sociālo vidi tomēr nosaka izteikta depopulācija un ziemeļnieciska savrupības mentalitāte. Šeit mēs neredzēsīm mirstošus cilvēkus uz ielām, neapmierinātu demonstrantu pūļus, kas gatavi nodedzināt pilsētu, vai armijas un policijas brutalitāti kārtības uzturēšanā. Lieli cilvēku pūļi un nemieri piedienas lielpilsētu aglomerācijām, bet Latvijā mēs gan ikdienā, gan arī mākslinieku darbos Covid-19 laikā saskārāties ar introspektīviem sevis vērojumiem un konceptuāliem meklējumiem, kas ietvēra vienlīdz pašterapeitiskus un autoetnogrāfiskus motīvus. Šādā ziņā žurnāla redaktors Arnis Balčus ir atbilstoši vietējām norisēm redakcionāli sajutis un komentējis Covid-19 laikmeta izpausmes Latvijā.

Rakstot par žurnālā iekļautajiem darbiem un autoriem, ir jāpiebilst, ka visu autoru darbi atklāj Covid-19 laikmetam raksturīgo saskarsmes un vientulības baiļu klātbūtni. A. Poles *Līdzsvarošanas akti*, L. Graždanovičas *Pozitīvs ar Edīti*, V. Putniņa *Baltā atrauga* – šos darbus var raksturot kā daļēju performanci kamerai, kur pats autora ķermenis kļūst par vēstījumu nesēju mediju. Performance kamerai ir laikmetīgajā fotogrāfijā raksturīgs vēstīšanas

veids, lai caur dziļi privātiem attēliem skatītājam sniegtu autentisku klātbūtnes pieredzi. Trīs iepriekšminēto autoru darbus raksturo atšķirīgās proporcijās apkopotī vides, sevis un apkārtējo norišu vērojumi, kas fotogrāfijas fragmentētajā valodā iedvēš poētisku laikmeta gara izjūtu. Arī J. Deinata darbi *Fotografēju attālināti* reģistrē Covid-19 laikmeta saskarsmes īpatnības. Fotografējot sabiedrībā zināmas personības, J. Deinats ir izveidojis apjomīgu Covid-19 laikmeta fotogrāfiju datu bāzi ar portretiem vidē. Portretējamā personībai un/vai profesionālajai darbībai rūpīgi piemeklētā vide un fotografēšanas apstākļi veido unikālu un paliekošu liecību par noteiktu laikmetu, personībām un Latvijas vidi. Savukārt R. Hofmaņa darbi *Bez nosaukuma* ir dokumentāls naratīvs par pilsētvides ainavu un interjeru transformāciju dažādu ierobežojumu un distancēšanās noteikumu atsvešinātības kultūrā. Neatbildamo jautājumu un frāžu kolāžas jūkli M. Margoitas darbs *Un kas (būs) tālāk?!* atsedz individuālo un kolektīvo raīžu pretrunīgo dabu.

Kopumā žurnāls *Latvijas Fotogrāfija* ir jāvērtē kā būtisks pienesums Latvijas vizuālajā kultūrā, un katrs *Latvijas Fotogrāfijas* kārtējā gada izdevums veido svarīgu liecību par mākslas fotogrāfijas valodas lietojumu attiecīgajā laikposmā, lai vēstītu par kolektīvi būtiskām sociālpolitiskām norisēm Latvijā.